

Dkt. Robert A. Peterson, Theolojia ya Luka-Matendo Kipindi cha 3, D. Hati za Kale za Bock, Muundo na Hoja ya Luka

Huyu ni Dkt. Robert A. Peterson katika mafundisho yake kuhusu Theolojia ya Luka-Matendo. Hii ni kipindi cha 3, Hati za Kale za Darrell Bock, Muundo, na Hoja.

Tuombe. Baba yetu wa Mbinguni, tunakushukuru kwa Luka-Matendo. Tunaomba ufungue macho yetu, ili tuweze kuona mambo ya ajabu katika sheria yako, katika neno lako. Tufundishe, tenda ndani yetu. Tunaomba kwa ajili ya utukufu wako. Kwa jina la Yesu, Amina.

Tunazingatia Hati za Kale, zinazofundishwa na Darrell Bock katika ufafanuzi wake kuhusu Luka. Sitatoa maelezo mengi kuhusu hili, lakini tunataka kuelezea mashahidi muhimu wa Luka kulingana na familia, kufanana kati ya hati ulizotoa familia, ambapo papyri kuu, yaani, vifaa vilivyotengenezwa kwa papyri ambavyo viliandikwa, uncials, hati za zamani zaidi zote ziko katika herufi kubwa, zinaitwa hati za uncial, minuscules, zote ziko katika herufi ndogo, zina tarehe baadaye, na katika visa vyote viwili herufi zinaunganishwa pamoja bila nafasi kati ya maneno.

Hilo linasikika kuwa haliwezekani kwetu mwanzoni, lakini kama ungezoea, halingekuwa jambo lisilowezekana sana. Linatoa utata mara kwa mara, lakini si tatizo kubwa kwa ujumla. Maelezo ya yaliyomo katika kila hati yanaweza kupatikana katika Alland and Alland, Alland and Alland 1987, na Fitzmyer 1981.

Tunapozungumzia usambazaji wa kijiografia katika masuala ya kiuhakiki wa maandishi, tunamaanisha kwamba usomaji unapatikana katika familia zaidi ya moja. Hati nyingi za Injili ya Luka zinatoka kwa familia ya Byzantine, lakini hizi ni hati za baadaye. Tatizo moja katika kuzungumzia maandishi mengi ni kwamba kile kinachorejelewa kinategemea muda wa mtu.

Maandishi ya wengi leo yanaweza yasiwe lazima yawe mengi katika kipindi hicho. Chati iliyo hapo juu inaonyesha ukweli huu, sina chati hii, kwa kuwa hati za mwanzo kabisa zinaangukia kwa kiasi kikubwa katika familia ya Aleksandria na mabadiliko yanayoakisi maandishi ya Magharibi. Kwamba hati za Byzantine sasa zinaunda hati nyingi za Agano Jipya zinazopatikana inatokana na angalau mambo matatu.

Nambari ya kwanza, mateso makali ya Warumi yalisababisha uharibifu mkubwa wa hati za mwanzo mwishoni mwa karne ya 1 hadi mwanzoni mwa karne ya 4. Pili, mateso ya Waislamu baadaye katika maeneo ya Mashariki ya Kati na Afrika baada ya karne ya 7 yalifanya vivyo hivyo. Na tatu, ni eneo la Byzantine pekee la Ukristo

lililoendelea kutumia Kigiriki kama lugha yao ya kidini, huku sehemu kubwa ya Ukristo ikigeukia Kilatini baada ya karne ya 4.

Kwa sababu hizi za kihistoria, tunapendelea kupima maandishi, si kuyahesabu. Mtu anapaswa pia kujua kwamba usomaji wa Byzantine mara nyingi ndio unaopatana zaidi katika Injili. Sifa hii ya msingi ya ndani ni sababu ya mtindo wa kutazama familia ya Byzantine kwa tahadhari fulani.

Bach anatumia mbinu ya mseto, akichukua kila aina kwa masharti yake na kupima mambo ya nje na ya ndani. Nitataja kidogo tu. Familia ya Aleksandria hasa ina Papyri 75, aleph na beit , Alexandrinus na Vaticanus .

Mafunjo ya 75, mwanzoni mwa karne ya 3, Alexandrinus na Vaticanus zote ni za karne ya 4. Familia zingine ni pamoja na Aleksandria ya pili, ambayo ina tarehe za baadaye, ^{karne ya 5, 8}, na kadhalika. Familia ya Magharibi, Byzantine ya msingi huanza tarehe ya 5 na huenda baadaye.

Mzunguko wa pili wa Byzantine huanza tarehe 9 na baadaye pia. Kwa kutaja tu, hilo ndilo ninalotaka kufanya.

Muundo na hoja ya Injili ya Luka ni muhimu sana kwetu kufikiria njia yetu kupitia maandishi kwa msaada wa Bach.

Injili ya Luka inagawanyika vizuri katika migawanyiko mingi ya kijiografia.

1. Utangulizi wa Luka na Utangulizi wa Yohana na Yesu, Luka 1:1-2:52.
2. Maandalizi ya Huduma, Yesu Aliyepakwa Mafuta na Mungu, 3:1-4:13
3. Huduma ya Galilaya, Ufunuo wa Yesu, 4:14-9.50
4. Safari ya Yerusalemu, Kukataliwa na Wayahudi na Njia Mpya, 9:51-19.44
5. Yerusalemu, Asiye na Hatia Aliyeuawa na Kufufuliwa, 19:45-24:53

Kurudia:

1. Dibaji ya Luka na Utangulizi wa Yohana Mbatizaji na Yesu, 1:1-2:52
2. Maandalizi ya Huduma, Aliyepakwa Mafuta na Mungu, 3:1-4:13
3. Huduma ya Galilaya, Ufunuo wa Yesu, 4:14-9.50
4. Safari ya Yerusalemu, Kukataliwa na Wayahudi na Njia Mpya, 9:51-19.44
5. Yerusalemu, Asiye na Hatia Aliyeuawa na Kufufuliwa, 19:45-24:53

Hoja ya Injili ya Luka inajitokeza mtu anapoipitia kwa mpangilio wa kifasihi. Kwa muundo na hoja ya msingi ya kitabu hicho, hoja zake kuu za kitheolojia zinaweza kuchunguzwa.

1. Dibaji ya Luka na Utangulizi wa Yohana na Yesu, 1:1-2:52 Baada ya utangulizi muhimu ambapo Luka anaelezea kazi yake, mwandishi anaanza ulinganisho wa kipekee wa Yohana Mbatizaji na Yesu unaoonyesha jinsi vyote viwili vinavyowakilisha utimilifu wa ahadi zilizotolewa na Mungu. Yohana ni kama Eliya, Luka 1:17, lakini

Yesu ana majukumu ya Daudi ya kutimiza na ana asili ya kipekee isiyo ya kawaida, Luka 1:31-35. Yohana ni mtangulizi, lakini Yesu ni utimilifu. Kila kitu katika Luka 1 na 2 kinaashiria ukuu wa Yesu.

Wimbo wa Maria, Luka 1:46-56, unasifu uaminifu wa Mungu kwa ahadi yake na baraka zake kwa wale walio wanyenyekevu mbele zake. Akiweka mada kuu ya Lukan, Zekaria anarudia tumaini hilo kwa maneno ya kitaifa ya Daudi na anaweka uhusiano bora kati ya Yesu na Yohana, Luka 1:67-79. Kwa kufanya hivyo, Zekaria anaunganisha ahadi za kiroho na ahadi za kitaifa na tumaini la Daudi. Kuzaliwa kwa Yesu hufanyika katika hali ya unyenyekevu, lakini watu wote wanaozunguka kuzaliwa kwake ni wacha Mungu, wawakilishi, na wanaoitikia tumaini la Mungu.

Yesu anasifiwa na kuhani, bikira mnyenyekevu, wachungaji, na nabii na nabii wa kike hekaluni. Watu hawa, ambao wote wanaonyeshwa wakitembea na Mungu, wana matarajio makubwa kutoka kwa Yesu. Ni neno la Simeoni kwa Maria pekee linalotoa mlilo wa kutisha.

Mzee anajua kwamba Yesu atakuwa, “nuru ya ufunuo kwa mataifa na utukufu wa watu wako Israeli,” Luka 2:32. Kwa kweli, hata hivyo, Yesu pia atakuwa chanzo cha huzuni kwa Mariamu na mgawanyiko katika Israeli, Luka 2:34-35. Yesu ndiye wokovu, uko ndani ya nukuu, wa Mungu, Luka 2:30. Lakini katikati ya tumaini kuna ukweli kwamba utimilifu huja pamoja na maumivu. Kujitambua kwa Yesu mwenyewe kunahitimisha utangulizi wa injili, Luka 2:41-52. Hapa mvulana mdogo anatangaza kwamba lazima awe kuhusu kazi ya baba yake hekaluni. Yesu anabainisha uhusiano wake wa kipekee na Mungu na uhusiano wake na uwepo na mafundisho ya Mungu.

Sehemu hii, ikitawaliwa na madokezo ya Agano la Kale, inafungua injili kwa maelezo ya utimilifu na mwongozo wa Mungu, msisitizo unaoendelea katika injili nzima. Yohana na Yesu wamewekwa kando kando katika matukio ya Luka 1. Kisha Yesu ana jukwaa katika Luka 2. Muundo huu unaanzisha theolojia ya utimilifu wa mtangulizi. Mgawanyiko wa pili.

Maandalizi ya huduma iliyopakwa mafuta na Mungu, 3:1-4.13. Yohana na Yesu wanabaki pamoja katika sehemu inayofuata kuhusu huduma ya Yesu. Yohana ndiye anayetangulia Isaya 40:3-5. Luka 3:1-6. Ingawa Yesu ndiye anayekuja, Luka 3:15-17. Tofauti na Mathayo na Marko, Luka anaongeza nukuu yake ya Isaya 40 ili kusisitiza kwamba wokovu unaonekana na watu wote. Ni Luka pekee aliye na sehemu ambapo vipimo vya kimaadili vya wito wa Yohana wa toba katika suala la kuitikia wengine vinawekwa wazi.

Luka 3:10-14. Yohana anaonya kuhusu hukumu, anaomba toba, na anaahidi kuja kwa yule anayeleta roho ya Mungu. Yohana anambatiza Yesu, lakini sifa kuu ya ubatizo ni ushuhuda wa kwanza kati ya ushuhuda miwili ya mbinguni ya Yesu. Luka 3:21-22.

Yohana alikuwa ameahidi kwamba Yesu angeleta roho, lakini hapa Yesu ametiwa mafuta kwa roho.

Dalili za kwanza za utimilifu ziko hapa. Ushuhuda wa mbinguni unamwita Yesu, “mwanangu mpendwa ninayependezwa naye.” Muunganiko huu wa Isaya 42 na Zaburi 2 unamtambulisha Yesu kama mfalme, yaani, mtu wa kifalme, nabii ambaye, kama mtumishi mteule wa Mungu, huleta ufunuo na wokovu wa Mungu.

Tabia ya jumla ya uhusiano wa Yesu na wanadamu imeangaziwa katika orodha ya mababu zake, Luka 3:23-38. Yeye ni, nukuu, mwana wa Adamu, mwana wa Mungu, nukuu ya karibu. Matendo yake ya kwanza ni kushinda majaribu kutoka kwa Shetani, Luka 4:1-13, jambo ambalo Adamu alishindwa kufanya. Kwa hivyo, sehemu hiyo inaonyesha Yesu kama aliyepakwa mafuta na Mungu, mwakilishi wa wanadamu, na mwaminifu kwa Mungu.

Kitengo namba tatu, huduma ya Galilaya, ufunuo wa Yesu. 4:14-9.50. Mafundisho na miujiza ya Yesu vinatawala sehemu ya tatu ya injili ya Luka. Vipimo vikuu vya mafundisho ni pamoja na tamko lake la sinagogi la utimilifu wa ahadi ya Mungu, Luka 4:16-30, na Mahubiri ya Uwandani, Luka 6:17-49. Vipengele vya kipekee kwa Luka ni kwamba hotuba ya sinagogi inawakilisha maelezo ya Yesu kuhusu utume wake, huku mahubiri yakiwakilisha maadili yake ya msingi yaliyowasilishwa bila wasiwasi unaohusiana na mila za Kiyahudi.

Suala la msingi la sehemu hii ni, Yesu ni nani? Kifungu hiki kinaonyesha ukuaji wa imani unaowajia wale ambao Yesu anawakusanya kumzunguka. Ugunduzi wao ndio chombo ambacho Luka anatumia kujibu swali la utambulisho wa Yesu. Yesu anafuata jibu lao kwa majadiliano ya kwanza kuhusu barabara ngumu ya ufuasi.

Kumfuata Yesu kumejaa baraka, lakini si rahisi. Katika hotuba ya sinagogi, Luka 4:16-30, Yesu anaongeza ukamilifu wake kupitia wito wa Isaya 61:1 na 2 na 58:6. Anasema kwamba upako wa Mungu ulioahidiwa katika Isaya 61 unatimizwa leo. Katika muktadha wa Luka, upako unaangalia nyuma upako wa Roho katika Luka 3. Kwa hivyo, wito kwa Isaya si tu kwa picha ya nabii, kama madokezo kwa Eliya na Elisha yanavyopendekeza, lakini pia unasisitiza jukumu la Yesu la kifalme au kifalme.

Ataleti wokovu kwa wote wenye uhitaji, maskini, vipofu, na mateka. Kukataliwa kutakabiliwa na kupelekwa kwa ujumbe kwa wengine, dokezo lisilo la moja kwa moja la kuingizwa kwa Mataifa. Wigo wa utume umefupishwa hapa.

Luka 4:9 inalinganisha mkusanyiko wa Yesu wa wanafunzi na upinzani unaoongezeka. Uwezo wa Yesu wa kuleta wokovu unaonyeshwa katika mfululizo wa miujiza. Luka 4:31-44, huku wanafunzi wakiitwa kuwa wavuvi wa watu.

Luka 5:1-11, dalili ya kwanza ya upinzani rasmi inakuja ndani ya miujiza ya mamlaka kama ya Mungu wakati Mwana wa Adamu anadai kuwa anaweza kusamehe dhambi na kuponya siku ya Sabato. Luka 5:12-26, Lawi, mtoza ushuru aliyechukiwa, anaitwa. Luka 5:27-28, na mabishano manne yanaibuka, moja likiwa linahusisha aina ya ushirika ambao Yesu anao huku mengine yakizingatia Sabato.

Luka 5 :29-6:11, Yesu anatoa kauli ya utume. Kazi yake ni kuwaita wenye dhambi watubu. Luka 5:32, mamlaka yake ni kwamba kutenda mema ndiyo suala halisi la Sabato.

Luka 6:5-9, Yesu anawapanga wanafunzi na kutoa wito. Wale kumi na wawili wanachaguliwa. Kisha Yesu anawapa baraka wanyenyekevu na maskini, huku akiwaonya matajiri na wakandamizaji.

Luka 6:20-26, mahubiri yake juu ya uwanda ni wito wa kuwapenda wengine katika muktadha wa uwajibikaji kwa Mungu. Moja ni kuheshimu mamlaka ya Yesu, kufundisha, na kujibu kwa utii. Luka 6:27-49. Luka 7, mwanzoni, inazingatia Yesu ni nani na mwikio unaofaa kwake.

Akida wa Mataifa anaelewa imani vizuri zaidi kuliko wale walio katika taifa. Luka 7:1-10, umati unaamini Yesu ni nabii. Luka 7:11-17, Yohana Mbatizaji anajiuliza kama Yesu ndiye ajaye, labda kwa sababu ya mtindo wa huduma ya Yesu.

Yesu anajibu kwamba kazi zake za uponyaji na mahubiri za kiekastoria za kutoa jibu la kuthibitisha. Luka 7:18-35, Isaya 29:18, 35:5-6, na 61:1. Imani ya mfano inaonyeshwa na mwanamke anayempaka Yesu mafuta na wale wanawake wanaochangia huduma yake. Luka 7:36-83. Yesu anaweza kuaminiwa na mfano wa mbegu na mfano wa neno kama nuru.

Wito unafanywa wa kumwamini Mungu na neno lake kama lilivyofunuliwa na Yesu. Luka 8:4-21. Kisha Yesu anaonyesha mamlaka yake juu ya maumbile. Luka 8:22-25, juu ya mapepo.

Luka 8:26-39, juu ya magonjwa na kifo. Luka 8:40-56. Mara nyingine tena. Mamlaka ni jambo kubwa.

Mamlaka ya Yesu ni mada kuu katika injili ya Luka. Yesu anaonyesha mamlaka yake juu ya maumbile. Luka 8:22-25, juu ya mapepo.

Luka 8:26-39, magonjwa na kifo. Luka 8:40-56. Anatuma utume, tangazo la ufalme. 9:1-6. Habari kumhusu zinafika hadi Herode.

9:7-9. Picha ya uwezo wa Yesu wa kutoa inakuja katika kuzidisha mikate. Luka 9:10-17. Sehemu hii inahama kutoka kufundisha na kuonyesha mamlaka hadi kukiri na wito hadi ufuasi. Petro anamkiri Yesu kuwa Kristo.

Luka 9:18-20. Sasa Yesu anaelezea aina ya Masihi atakayokuwa. Atateseka. Luka 9:21-22. Wale wanaomfuata lazima wawe na kujitolea kikamilifu ili waweze kuishi katika njia ya kukataliwa inayoambatana na kumfuata Yesu.

Luka 9 :23-27. Ushuhuda wa pili wa mbinguni kwa Yesu unakuja wakati wa kubadilika sura. Luka 9:28-36. Sauti ya Mungu inarudia uthibitisho uliofanywa wakati wa ubatizo kwa nyongeza moja muhimu, wito wa kumsikiliza kutoka Kumbukumbu la Torati 18:15. Yesu ni Musa wa pili anayeonyesha njia mpya. Sehemu hii inaisha na wanafunzi wakishindwa, ikionyesha hitaji lao kwa Yesu kuwafundisha.

Yesu anatoa wito wa kuamini na kuwa wanyenyekevu, sifa mbili za msingi za ufuasi. Luka 9:37-50. Nne ni Safari maarufu ya Yerusalemu, Kukataliwa kwa Wayahudi na Njia Mpya, 9:51-19.44. Kiasi cha 49% ya sehemu ya nne ina nyenzo za kipekee kwa Luka, kuna mkusanyiko mkubwa wa mafundisho na mifano. Kwa kweli, mifano 17 iko katika kitengo hiki, 15 kati yake ni ya kipekee kwa Luka.

Safari hiyo si safari ya mfuatano wa matukio, iliyonyooka, kwa kuwa Yesu katika Luka 10:38-42 yuko karibu na Yerusalemu, huku baadaye katika hili akiwa amerudi kaskazini. Badala yake, ni safari ya wakati, katika muktadha wa umuhimu wa mpango wa Mungu. Maelezo ya safari yanaangazia sehemu hiyo, Luka 9:51, Luka 13:22, 17:11, 18:31, 19:28, 41.

Yesu anaposafiri ili kukabiliana na hatima yake aliyoipanga huko Yerusalemu, Luka 13:31-35. Msisitizo wa sehemu hii ni kwamba Yesu anatoa njia mpya ya kumfuata Mungu, ambayo si njia ya uongozi wa Kiyahudi. Mada ni: msikilize. Kwa hivyo, sehemu hii inajadili jinsi mafundisho ya Yesu yanavyohusiana na Uyahudi wa sasa.

Yesu anatimiza ahadi na ndiye njia, lakini njia yake ni tofauti. Sehemu yake ni tofauti na ile ya uongozi wa taifa. Tofauti hiyo inaleta upinzani mkubwa juu, mada inayotawala Luka 9-13.

Wote wamealikwa, lakini baadhi wanakataa. Njia mpya inapofunuliwa, mbegu za kutoridhika zinazosababisha kifo cha Yesu pia zinadhihirishwa. Safari huanza na wanafunzi kujifunza misingi ya ufuasi, utume, kujitolea, upendo kwa Mungu, upendo kwa jirani, kujitolea kwa Yesu na mafundisho yake, na maombi, Luka 9:51-11:13. Pia kuna maelezo ya changamoto kwa uongozi wa Kiyahudi, Luka 11:14-36, na mashtaka kutoka kwa Yesu, Luka 11:37-52. Njia ya uongozi si njia ya Mungu.

Kimsingi, ufuasi ni kumtumaini Mungu, si watu au utajiri, kumtumaini Mungu kwa kila kitu huku ukibaki mwaminifu kwake, Luka 12:1-48. Yesu anawaambia wafuasi

wake wajue asili ya nyakati, Luka 12:49-14:24. Israeli inageuka, na wakati wake wa kujibu bila kukabiliwa na hukumu ni mfupi, Luka 13:1-9, 31-35. Hata hivyo, baraka bado zitakuja. Hukumu mpya ya uponyaji wa Yesu wa Sabato inaonyesha kwamba maonyo na uthibitisho wa kimungu hazizingatiwi, Luka 13:10-17, Luka 14:2-6. Yesu anasema kwamba mlango unafungwa, kwa hivyo hakikisha unaingia katika njia nyembamba, Luka 13:23-30. Pia anaonya kwamba wale walio mezani hawatakuwa wale wanaotarajiwa kuwa pale, Luka 14:1-24. Kuanzia hapa na kuendelea, sehemu kubwa ya safari inahusu ufuasi.

Wanafunzi wanapokuwa wamekataliwa wanahitaji kujitolea kabisa, Luka 14 :25-35. Dhamira yao, ingawa wengine wanainung'unika, ni kutafuta waliopotea, kama vile Mungu anavyofanya, Luka 15:1-32. Mungu anafurahi kupata wenye dhambi waliopotea, kwa hivyo wito wa Yesu ni kuwafuata. Uanafunzi unajitokeza katika kuwahudumia wengine, kwa hivyo wanafunzi ni wakarimu kwa rasilimali, Luka 16:1-31. Ingawa mafundisho ya uongo ni tishio, yanashindwa na msamaha wa kila mmoja, imani ya kina, na huduma, Luka 17:1-10. Mwanafunzi anapaswa kutafuta tumaini la kurudi kwa Mfalme wakati ahadi ya ufalme ulioanzishwa kwa sasa itakapotimizwa, Luka 17:11-18. Kurudi kutaleta hukumu kali lakini pia uthibitisho. Mwanafunzi anapaswa kuwa mnyenyekevu, kutoa yote, na kuamini yote kwa Baba , Luka 18:9-30. Sasa Yesu anageukia Yerusalemu.

Anabadilisha mamlaka tena anapotabiri mateso yake. Kisha anaponya kama Mwana wa Daudi, Luka 18:32-43. Zakayo anamwonyesha mtu mwenye dhambi aliyebadilika na tajiri, Luka 19:1-10. Yeye ni picha ya utume wa Yesu katika kutafuta na kuokoa waliopotea, Luka 19:10. Mfano wa pauni unaonyesha hitaji la uaminifu na ukweli kwamba mwanafunzi, pamoja na taifa la Israeli, wanawajibika kwa Mfalme, Luka 19:11-27. Yesu anaingia Yerusalemu kama mfalme, lakini uongozi unakataa dai hilo, Luka 19:28-40. Yesu analionya taifa kwamba limeshindwa kuitikia ahadi ya Mungu na linakabiliwa na hukumu, Luka 19:41-44. Mwisho wake wa kusikitisha unakaribia, na ingawa upinzani husababisha kifo kwa Yesu, upinzani husababisha kitu kibaya zaidi kwa taifa. Kwa hivyo, wao ndio waliopotea huku mpango wa Mungu ukiendelea kwa ushindi.

Kitengo cha tano ni Yerusalemu, yule asiye na hatia aliyeuawa na kufufuliwa, 19:45-24:53. Katika sehemu hii ya kumaliza, Luka anaelezea jinsi Yesu alivyokufa, kwa nini kushindwa dhahiri kumekuwa ushindi, na jinsi Mungu alivyomfunua Yesu alikuwa nani. Zaidi ya hayo, kazi ya wanafunzi kwa kuzingatia matendo ya Mungu inakuwa wazi. Luka anachanganya nyenzo mpya na zile zinazopatikana katika Injili zingine.

Vita vya mwisho katika huduma ya Yesu duniani vinatokea hapa, vikikumbusha mapambano ya awali katika Luka 11-13. Yesu anasafisha hekalu, akiashiria kutofurahishwa kwake na Uyahudi rasmi. 19:45-48. Viongozi wanashindwa kumwaibisha Yesu katika mabishano mbalimbali kuhusu mamlaka yake, majukumu ya kisiasa na kiuchumi, na ufufuo wa wafu, Luka 20:1-8, 20-26, 27-40.

Mfano katikati ya mabishano haya, sura ya 19, na swali mwishoni mwao, 20:41-44, linaelezea mpango wa Mungu. Yanafichua kujitolea kwa Mungu kwa Mwanawe licha ya kukataliwa na Wayahudi. Kukataliwa kwa taifa kutawagharimu.

Ufalme utaenda kwa wapangaji wapya. Swali kuhusu Zaburi 110 linatoa sababu. Masihi si mwana wa Daudi tu.

Yeye ni Bwana wa Daudi, ambaye ataketi mkono wa kuume wa Mungu. Kifo cha Yesu ni mpito, si mwisho wa mpango wa Mungu. Yesu anafunua jinsi mambo yanavyosimama anaposhutumu unafiki wa Mafarisayo na kusifu imani rahisi, ya ukarimu, na ya kujitoa mhanga ya mjane maskini, Luka 20 :45-21:4. Baraka si suala la cheo, bali la moyo.

Kwa kuzingatia kukataliwa kwa taifa, Yesu anatabiri kuanguka kwa hekalu na Yerusalemu, matukio ambayo ni kielelezo cha mwisho, Luka 21:5-38. Kuanguka kwa Yerusalemu kutakuwa wakati mbaya kwa taifa, lakini bado sio mwisho Mwana wa Adamu atakaporudi juu ya mawingu akiwa na mamlaka ya kuwakomboa watu wake, Danieli 7:13-14. Wanafunzi wanapaswa kukesha na kuwa waaminifu. Luka 22:20-23 inaelezea muda mfupi kabla ya kifo cha Yesu. Ingawa Yesu alisalitiwa, hana hatia, lakini kifo chake kitaleta agano jipya na ni dhabihu kwa niaba ya wengine, Luka 22:1-20. Katika hotuba yake ya mwisho, Yesu anatangaza usaliti, anaonyesha kwamba ukuu uko katika huduma, anawateua watu kumi na mmoja kuwa na mamlaka, anatabiri kukana kwa Petro, na anaonya kukataliwa, Luka 22:21-38. Yesu ana udhibiti hata kifo chake kinapokaribia.

Nataka kurudia hilo. Katika hotuba yake ya mwisho, Yesu anatangaza usaliti wake, anaeleza kwamba ukuu uko katika huduma, anawateua watu kumi na mmoja kuwa mamlaka, anatabiri kukana kwa Petro, na anaonya kuhusu kukataliwa, Luka 22:21-38. Yesu ana udhibiti hata kifo chake kinapokaribia. Yesu anapomba, akionyesha katikati ya kukataliwa uaminifu anaowataka wanafunzi wake, anasalitiwa na kukamatwa, Luka 22:47-53. Kesi inalenga Yesu ni nani.

Jibu linapatikana katika Luka 22:69. Kuanzia sasa, Yesu atadhihirishwa kama Bwana aliyeinuliwa, ambaye ameketi na mamlaka kando ya Mungu. Umasihi unamaanisha ubwana, mamlaka juu ya mpango wa Mungu, na wokovu. Hakuna uongozi wa hukumu unaoweza kuzuia hilo kutokea.

Kwa kweli, kwa kushangaza na bila kujua, wanasaidia kutimiza hilo. Inaonekana Yesu yuko mahakamani, lakini kwa kweli, yeye ndiye mwamuzi, Luka 22:54-71. Lakini si uongozi pekee ulio na hatia. Pilato na Herode wanapojadili la kufanya kuhusu Yesu, watu wanapewa chaguo la mwisho, Luka 23:1-25. Licha ya Pilato kupinga mara kwa mara kutokuwa na hatia kwa Yesu na mwitikio kama huo wa Herode, watu wanaomba Yesu auawe na Baraba aachiliwe huru.

Haki haipo, katika ombi na katika kushindwa kwa viongozi kutekeleza kile wanachojua kuwa ni sawa. Kwa upole na kwa vitendo, jukumu la kifo cha Yesu linaongezeka. Asiye na hatia anakufa.

Mhalifu aachiliwa huru. Kielelezo cha umuhimu wa kifo cha Yesu. Yesu asulubiwa kati ya wezi wawili.

Mmoja anamdhihaki mwingine anaamini na kupokea ahadi ya uzima paradiso, ikitoa mwanga mwingine wa umuhimu wa kifo cha Yesu na athari zake. Amiri anakiri haki ya Yesu, neno la mwisho katika tukio la msalaba, Luka 23:47. Luka anaelezea kifo cha Yesu kwa madokezo ya Agano la Kale yanayomwonyesha Yesu kama mtu asiye na hatia anayemtegemea Mungu. Luka 23 :26-56. Zaburi 22:7 na 8 na mstari wa 18. Zaburi 31, mstari wa 5. Zaburi 69:21.

Luka anaelezea kifo cha Yesu kwa kutumia madokezo ya Agano la Kale yanayomwonyesha Yesu kama mtesekaji asiye na hatia anayemtegemea Mungu. Daudi na watunga zaburi wengine walionyesha watesekaji wasio na hatia, lakini hatimaye, mtesekaji asiye na hatia ni Masihi mwenyewe. Luka 23:26-56. Zaburi 22:7 na 8 na mstari wa 18. Zaburi 31:5. Zaburi 69:21.

Luka anamalizia kwa matukio matatu ya ufufuo na uthibitisho. Kwanza, Luka 24:1-12 inatangaza kaburi tupu.

Malaika wanawaambia wanawake wakumbuke utabiri wa mateso uliotangazwa wakati wa safari ya kwenda Yerusalemu. Luka 24 mara nyingi hubainisha kwamba matukio kama hayo lazima yawe neno la Kigiriki siku. Ni muhimu.

Luka 24:7. Luka 24:26 na mstari wa 44.

Hata hivyo, habari za wanawake hao wenye msisimko zinakaribishwa na mashaka. Pili, uzoefu wa wanafunzi wa Emmau unaonyesha mabadiliko ambayo ufufuo unaleta kwa kukata tamaa kwa wanafunzi. Luka 24:13-35. Luka 24:13-35.

Wanafunzi hawa wawili wanaomboleza kuondoka kwa nabii wa Israeli, ambaye angeweza kukomboa taifa, lakini mafundisho ya maandiko na ufunuo wa Yesu mwenyewe yanaonyesha kwamba Mungu alikuwa na mpango, ambao ulijumuisha kifo cha Yesu. Mungu alikuwa amemfufua Yesu kweli, akimthibitisha Yesu na mpango huo. Kukata tamaa hugeuka kuwa furaha wanapoelewa asili ya mpango wa Mungu na jukumu la Yesu ndani yake.

Dokezo kuu katika Luka. Tatu, Luka anaripoti agizo la mwisho la Yesu, maagizo, na kupaa kwake. Luka 24:36-53. Kama vile Luka 1 na 2 zilivyoanza kwa matumaini ya

ahadi ya Agano la Kale kutimizwa, vivyo hivyo Luka 24:44-49 inarudi kwenye mada kuu ya Yesu kama Masihi, kama utimilifu wa mpango na kusudi la Mungu.

Hili ni muhimu sana, likiunganisha mwanzo na mwisho wa injili ya Luka. Kama vile Luka 1 na 2 zilivyoanza kwa matumaini ya ahadi ya Agano la Kale kutimizwa, vivyo hivyo Luka 24:44-49 inarudi kwenye mada kuu ya Yesu Masihi kama utimilifu wa mpango na faida ya Mungu.

Kwa hivyo Luka anatumia mbinu ya kifasihi inayoitwa *inclusio* au *inclusio*, vitabu vya mwisho, akisisitiza utimilifu wa Agano la Kale katika nafsi na kazi ya Masihi, ambaye ni Yesu. Kuonekana kwa mwisho kwa Yesu katika injili ya Luka hutoa agizo, mpango, na ahadi. Akikumbusha wanafunzi tena kwamba maandiko yanafundisha mateso na kuinuliwa kwa Masihi, Yesu pia anawaambia kwamba wameitwa kama mashahidi wa kuhubiri toba.

Mpango ni kwenda kwa mataifa, kuanzia Yerusalemu. Ahadi ni zawadi ya Roho kutoka kwa Baba. Luka 24:49 . Tunakumbuka Luka 3:15-17. Kama Mbatizaji alivyoahidi, ndivyo ilivyotimia.

Yohana Mbatizaji alisema, Mimi nabatiza kwa maji. Yeye ajaye atabatiza kwa Roho Mtakatifu. Luka 3:15-17.

Hilo linatimizwa katika ahadi ya Baba ya kumtuma Roho kama zawadi kwa kanisa. Kupaa kwa Yesu, Luka 24:50-53, kunaashiria kuinuliwa ambako Yesu alitabiri wakati wa kesi yake.

Luka 22:69. Masihi aliyekufa hawakilishi mwisho wa mpango wa Mungu.

Katika kuinuliwa, Yesu anathibitishwa, na mpango wa kuyafikia mataifa yote unaendelea. Yesu, Masihi, ni Bwana wa wote, kwa hivyo ujumbe unaweza kwenda kwa wote. Yesu Masihi ni Bwana wa wote, kwa hivyo ujumbe unaweza kwenda kwa wote. Matendo 2:14-40. Matendo 10:34-43.

Yeye ni Bwana wa wote. Matendo 2:14-40, akitimiza unabii wa Agano la Kale, ili ujumbe kumhusu uweze kuwafikia wote. Matendo 10:34-43. Injili inaisha na wanafunzi wakifurahi kwamba kutoka kwenye majivu ya kushindwa dhahiri, ushindi na ahadi vimetokea. Njia mpya bado ipo hai, na Bwana aliyefufuka anaonyesha njia.

Njia mpya ni kwamba Theofilo anaweza kuhakikishiwa. Luka 1:1-4. Vivyo hivyo wote wanaosoma Injili hii kwa moyo ulio wazi wanaweza.

Katika hotuba yetu inayofuata, tutafikiria kuhusu theolojia ya Injili ya Luka. Mara kwa mara, tumesisitiza mpango wa Mungu, ambao ndio wazo kuu, na katikati ya wazo

hilo ni kufundisha kuhusu Kristo, Kristo, na pia wokovu. Jumuiya mpya ni kubwa katika hili pia, na kwa hivyo tuna mambo mengi mazuri ya kuzungumzia.

Acha nifanye muhtasari zaidi kidogo hapo. Mpango wa Mungu, tumeona mara nyingi sana, Luka 24:44-49 ni kifungu muhimu kuhusu hilo.

Mpango wa Mungu unahusisha ahadi na utimilifu. Unahusisha Yohana Mbatizaji. Unahusisha kauli za utume.

Inahusisha maendeleo ya kijiografia. Mpango wa Mungu unasisitizwa na usemi, ni muhimu. Ukristo na wokovu, na kichwa kingine kikuu chini ya theolojia ya Luka.

Matendo, vichwa vidogo, Masihi, mtumishi, nabii, na Bwana. Luka anatoa picha changamano ya Yesu. Yeye ndiye Masihi, yule aliyeahidiwa.

Yeye ni mtumishi wa Mungu. Yeye ni nabii anayezungumza kwa niaba ya Mungu kama hakuna mwingine, na yeye ni Bwana anayetumia mamlaka kubwa na kubwa. Luka anatoa vyeo vingine pia, ambavyo angalau tutataja.

Ukristo na wokovu vinahusisha ufalme katika mafundisho ya Yesu na katika kazi yake pia. Vinahusisha Roho Mtakatifu. Vinahusisha ufufuo na kupaa kwa Yesu.

Inahusisha wokovu wa Yesu katika mafundisho yake na kazi yake. Bila shaka, inahusisha msalaba wake pia. Inahusisha miujiza.

Inajumuisha Yesu na wokovu. Kisha jumuiya mpya inashughulika na wanufaika wa wokovu, picha za mwitikio kwa Yesu na baadaye mitume, baraka za jumuiya mpya, wapinzani wa wokovu katika Injili na Matendo ya Mitume, chanzo cha mvutano katika sheria, shinikizo dhidi ya mpango wa Mungu, imani na utegemezi, kujitolea kikamilifu, kujitolea kwa waliopotea, upendo kwa Mungu na jirani, maombi, uvumilivu katika mateso, kukesha, uvumilivu, na ujasiri, furaha na sifa, na vikwazo vya ufuasi. Kwa hivyo, baada ya mapumziko katika kipindi chetu kijacho, tutashughulikia theolojia ya Injili ya Luka na Matendo ya Mitume.

Huyu ni Dkt. Robert A. Peterson na mafundisho yake kuhusu theolojia ya Matendo ya Luka. Huu ni kipindi cha 3, Hati za Kale za Darrell Bock, Muundo na Hoja.